Alert

nezavisni magazin za okoliš

Ožujak 2011. Godina 1. broj 17

Misija Alerta je informiranje o zaštiti okoliša, očuvanju prirodne i kulturne baštine kao društvenom i političkom pokretu.

KAOS S OTROVIMA- DO PESTICIDA U HRVATSKOJ BEZ IKAKVIH PAPIRA

Priča je istražena i napisana zahvaljujući podršci danske mreže za istraživačko novinarstvo Scoop www.i-scoop.org

Napisao: Kruno Kartus, Press centar za okoliš RH,Tportal

Za kupnju pesticida početkom ove godine potrebno nam je bilo jedino 55 kuna. Certifikat o znanju rukovanja pesticidima, potvrda o registriranom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu ili poduzeće, osobna iskaznica, ništa od toga u Hrvatskoj nije nužno prilikom kupnje preparata kojima se može otrovati ljude, kukce, pčele i domaće životinje. Osječka industrijska zona i Divaltova ulica broj 320. Na zgradi starog pogona piše "drvni centar", a u kancelariji službenica za kompjuterom vodi evidenciju o prodaji parketa, dasaka i drva za ogrjev izloženih u hrpi uz dvorišnu ogradu. Na pitanje o odlagalištu opasnog otpada upućuje nas u stražnji dio dvorišta u kojem se nalazi desetak kontejnera ispunjenih nekom tekućinom.

Na ulazu u halu stoji natpis "CIAK - odlagalište opasnog otpada". Odlagalište CIAK-a na istočnoj periferiji Osijeka jedno je od dvije lokacije u Osječko-baranjskoj županiji na kojima se može odložiti otpad poput bočica Chromgora 40 i Calypsa, pesticida štetnih za ljude i okoliš. Drugo mjesto nalazi se u Donjem Miholjcu, gradiću u zapadnom dijelu ove poljoprivredno najintenzivnije hrvatske županije.

Alert
NEZAVISNI MAGAZIN ZA OKOLIŠ

Glavna urednica:	*Ljiljanka Mitoš Svoboda*
Grafički urednik:	*David Karakaš*
Izdavač:	*Press centar za okoliš Hrvatske*
MB:	*01885057*
OIB:	*61613498234*
ŽR:	*PBZ 2340009-1110335583*
Kontakt:	*info@alertonline.org*

Dva odlagališta za cijelu Osječko-baranjsku županiju

Svi koji u toj županiji ambalažu od sredstava za zaštitu bilja žele zbrinuti na siguran način, moraju se uputiti u Donji Miholjac ili u predgrađe Osijeka i predati svoja pakiranja pesticida, isključivo radnim danom od 9 do 14 sati. Postoji i druga mogućnost - u svom selu čekati dolazak posebnog kamiona CROCPA-a, udruge proizvođača sredstava za zaštitu bilja, koji će preuzeti ambalažu, koju su njene članice, agrokemijska poduzeća, plasirale na hrvatsko tržište. U udrugu CROCPA učlanjeno je 11 kompanija koje proizvode i uvoze 89 posto svih pesticida registriranih u Hrvatskoj. Svoju ambalažu CROCPA prikuplja zato jer ih na to prisiljava zakon o otpadu, ali predaja ambalaže za poljoprivrednike još je uvijek dobrovoljna.

"Nitko seljake ovdje ne sprečava da nakon upotrebe pesticida bocu bace u kanal, koš za smeće ili zapale na hrpi.", posvjedočio nam je jedan seljak iz okolice Osijeka, koji je želio ostati anoniman kako se ne bi zamjerio nesavjesnim sumještanima.

Samo 2009. godine u Hrvatskoj je proizvedeno 3879 tona pesticida, uvezeno 5760 tona, a nešto više od tisuću tona izvezeno je iz zemlje, podaci su Hrvatske gospodarske komore. Ni poljoprivrednika nije malo - prema popisu poljoprivrede iz 2003. godine u Osječko-baranjskoj županiji bilo je 41 tisuća poljoprivrednih kućanstava, a posljednji podaci županijske uprave govore o 178 poljoprivrednih poduzeća. Svi oni uzgojem bilja bave se na 212 tisuća hektara oranica, vrtova, vinograda i voćnjaka, a pri tome pesticidima uništavaju štetnike i bolesti biljaka te korove.

Kupnja bez ikakvih dokumenata

Bočice Chromgora 40, od 200 ml, i Calypsa, od 3 ml, predali smo mladiću čiji je kolega ispunio i predao potvrdni list te obećao da će nam poslati potvrdu o uništenju kemikalija. Tako smo se riješili tekućina na čijim je ambalažama obljepljena etiketa s natpisom "Xn - štetno za ljude i organizme koji žive u vodi, može dugotrajno štetno djelovati u vodi. Otrovno za životinje i pčele. Zapaljivo."

Za kupnju ovih štetnih tekućina u jednoj od osječkih poljoprivrednih apoteka sredinom siječnja ove godine potrebno je bilo jedino 55 kuna. Certifikat o znanju rukovanja pesticidima, potvrda o registriranom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu ili poduzeću, osobna iskaznica - ništa od toga u Hrvatskoj nije nužno prilikom kupnje preparata kojima se može otrovati ljude, kukce, pčele i domaće životinje. Ovakva kupnja štetnih kemikalija nije iznimka nego pravilo, potvrđuje tportalu Franjo Plavšić, ravnatelj Hrvatskog zavoda za toksikologiju. "Danas, mislim da nema nikakvog nadzora naših malih poljoprivrednika. Ne postoji edukacija, slab je nadzor maloprodaje, a korištenje naravno da nitko ne nadzire.", objasnio nam je.

Glavno vladino tijelo za reguliranje problematike pesticida je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i

ruralnog razvoja, u kojem za sada nema govora o izravnoj kontroli svih korisnika pesticida pri njihovoj kupnji u poljoprivrednim apotekama. Na naše pitanje kako izgleda kontrola prodaje i primjene pesticida u Hrvatskoj, u Ministarstvu poljoprivrede kažu da od 2007. godine provode "ciljane inspekcijske nadzore nad pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju promet sredstvima za zaštitu bilja".

Krajem 2010. godine, 478 pravnih i fizičkih osoba obavljalo je promet sredstvima za zaštitu bilja, a u zemlji je bilo 935 prodajnih mjesta. U posljednje tri godine prodavanje pesticida zbog kršenja propisa zabranjeno je u 48 pravnih i fizičkih osoba, a 2010. godine inspekcija ništa pronašla nijedan neodgovarajući objekt iz ove branše.

Upotreba pesticida s "praktičnim iskustvom"

Europske zemlje strožije kontroliraju prodaju i upotrebu pesticida. Henriette Christensen, stručnjakinja u europskom uredu Pesticide Action Networka, tportalu je iznijela podatke po kojima se vidi da je obuka poljoprivrednika, odnosno potrošača pesticida u Europi sve raširenija. U Poljskoj korisnik pesticida mora imati certifikat za upotrebu otrovnih i vrlo otrovnih pesticida, koji se mora obnavljati svakih pet godina. Belgijski poljoprivrednici od lani moraju položiti obuku i dobiti certifikat za upotrebu pesticida. Tko god pesticide koristi u Velikoj Britaniji također mora posjedovati potvrdu o potrebnom znanju, a tako je i u Švedskoj gdje certifikat vrijedi pet godina.

Ravnatelj HZT-a Franjo Plavšić potvrđuje ono što je rekao i seljak iz okolice Osijeka - od krajnjeg korisnika pesticida u Hrvatskoj nitko ne zahtjeva stručno znanje za rukovanje tim kemikalijama štetnim po ljude i okoliš. "Prosječno godišnje našu edukaciju prođe oko 3500 osoba, a ukupno smo kroz 13 godina izdali oko 40 tisuća potvrda o edukaciji. Prije nego što je objavljen Zakon o zaštiti bilja, kod nas su se morali školovati zaposlenici u poljoapotekama, ali danas oni više nisu na to obvezni. Naravno da seljaci nisu nikad dolazili na naše tečajeve.", otkriva Plavšić.

Vlasnik zagrebačke tvrtke Danon, koja na hrvatskom tržištu zastupa šest inozemnih proizvođača pesticida Vladimir Danon, smatra da je neobrazovanost korisnika nedopustiva. "Hranu bi trebao proizvoditi onaj tko ima barem srednjoškolsko obrazovanje i poznavanje pravila o korištenju pesticida, ali kod nas to nije obavezno. Korisnik mora znati primjerice što je karenca.", upozorava Danon.

Međutim, gotovo milijun poljoprivrednika u Hrvatskoj steklo je jedino "praktično iskustvo", pokazao je posljednji popis poljoprivrede 2003. godine. Četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje u Hrvatskoj je imalo tek osam tisuća poljoprivrednika, a to je manje od jedan posto ukupnog broja ljudi koji se bave poljoprivredom. U Osječko-baranjskoj županiji, koja je među poljoprivredno najintenzivnijim dijelovima države, također velika većina poljoprivrednika u svom radu vlada samo praktičnim iskustvom. Ipak, imali ili neimali certifikat o znanju poljoprivrednici mogu kupiti i tvari, poput onih zabranjenih u nekim zemljama zbog pogubnog utjecaja na pčele, jedne od ljudima najkorisnijih kukaca.

Pesticidi otrovni za korisne kukce dostupni svima

Radi se o pesticidima za koje je dokazano da su uzrokovali masovni pomor pčela u njemačkoj pokrajini Baden-Württemberg i koji su potom zabranjeni za upotrebu u cijeloj Nje-

Količine pesticida u Hrvatskoj - rekordna 2007.

U periodu unazad pet godina Hrvatska je najviše pesticida uvezla 2007. godine, pokazuju podaci Hrvatske gospodarske komore. Te godine u zemlju je uvezeno 8198 tona pesticida, što je za trideset tona više nego 2008. godine. Prije toga, 2006. godine uvezeno je 7738 tona pesticida. Potrošnja je naglo opala u 2009. godini kada je uvezeno 5760 tona.

Na primjeru rekordne 2007. godine može se, okvirno, izračunati ukupna količina koja je te godine bila namjenjena hrvatskom tržištu. Zbrajanjem uvezene i proizvedene količine pesticida dobiva se 13020 tona. Oduzimanjem izvezene količine pesticida dobivamo da je našem tržištu namjenjeno bilo 10473 tona pesticida. Ove kemikalije pakirane su u veća, od nekoliko decilitara, ili manja, od nekoliko mililitara, pakiranja koja treba posebno zbrinjavati kao opasni otpad, a to se u Hrvatskoj ne radi.

mačkoj, a kasnije u Sloveniji i Francuskoj. Proizvode i prodaju ih tvrtka Bayer pod nazivima Chinook (s aktivnim tvarima imidakloprid i beta ciflutrin), Mesurol (metiokarb) i Poncho (klotianidin) te tvrtka Syngenta pod komercijalnim imenom Cruiser (tiametoksam). Pored ovih otrova prodaje i upotrebljava se još dvanaest sredstava na osnovi imidakloprida, tiametoksama i metiokarba.

Osim metiokarba, ove aktivne tvari pripadaju u skupinu insekticida neonikotinoida. U Njemačkoj je 2008. godine zabranjeno osam pesticida iz te skupine nakon što su pčelari prijavili pomor dvije trećine pčela u pokrajini Baden-Württemberg. Analize pomrlih pčela pokazale su da ih je 99 posto bilo otrovano klotianidinom. Tog proljeća ova aktivna tvar u preparatu Poncho masovno se koristila za tretiranje sjemena šećerne repe u pokrajini Baden-Württemberg. Bayer je odbacio mogućnost tako pogubnog utjecaja njihova preparata na pčele, ali ekološke udruge i pčelari zabrane su tražili i u drugim zemljama EU, kao u SAD-u. Imidakloprid, aktivna tvar u preparatima poput Chinook, zabranjen je ranije za tretiranje sjemena šećerne repe, ali i suncokreta, u Francuskoj također zbog masovnih pomora pčela. U ovu, očito problematičnu skupinu pripada tiakloprid, aktivna tvar u našem Calypsu, pesticidu koji smo, onako, bez predočenja ikakve dokumentacije kupili u Osijeku.

Nakon pomora pčela zabrana neonikotinoida uvedena je 2009. godine i u Italiji, a znanstvena istraživanja s usjevima netretiranim ovim pesticidima pokazala su pozitivne rezultate. Dr. Moreno Greatti s talijanskog Sveučilišta u Udinama neonikotinoide dovodi u izravnu vezu s pomorima pčela. "Ovdje u regiji Friuli Venezia Giulia i u drugim područjima sjeverne Italije s kukuruznim usjevima u pčelinjim košnicama nije zabilježena depopulacija i smrtnost koincidirana sa sjetvom kukuruza ove godine. Do danas, kolonije pčela dobro napreduju. Pčelari u sjevernoj Italiji i svim dijelovima zemlje potpuno se slažu da to treba zahvaliti prestanku upotrebe neonikotinoida i sjemena kukuruza tretiranog fipronilom. U našoj regiji tijekom ožujka i travnja 2009. godine nije prijavljen nijedan slučaj masovnog pomora pčela. To se nije dogodilo od 1999. godine!", prenio je Greattievu izjavu početkom 2009. godine Europski istraživačko-medijski centar Youris.

Premda se i u drugim europskim državama provode ovakva istraživanja, u Hrvatskoj se institucije oslanjanju jedino na propise na razini Europske unije. "U Republici Hrvatskoj mogu se koristiti samo ona sredstva za zaštitu bilja čije se aktivne tvari nalaze na Popisu aktivnih tvari dopuštenih za uporabu u sredstvima za zaštitu u Republici Hrvatskoj, a koji je usklađen sa Aneksom I Direktive Vijeća 91/414/EEC (s EU zakonodavstvom). Ukoliko dođe do zabrane aktivnih tvari iz grupe neonikotinoida na razini EU, tada će doći i do zabrane tih aktivnih tvari u Republici Hrvatskoj. Negativni utjecaji na okoliš svode se na najmanju moguću mjeru ako se korisnici sredstava za zaštitu bilja pridržavaju ograničenja koja su navedena u rješenjima o registraciji sredstava za zaštitu bilja iz grupe neonikotionida.", odgovor je Ministarstvo poljoprivrede u prosincu na naše pitanje da li će i Hrvatska zabraniti neonikotinoide.

"Pridržavanje ograničenja" iz rješenja, odnosno s bočice štetne kemikalije, jedina je kontrola korisnika. Točnije, oni se samokontroliraju budući da poštivanje primjene uputa s pakiranja pesticida nitko ne nadzire - pravilnik za korisnike pesticida propisuje da se "sredstvo mora primjenjivati u skladu s rješenjem o registraciji ili dozvoli te u skladu s uputama, upozorenjima i obavijestima na etiketi".

Ambalaža od pesticida - opasni otpad

Ambalaža od iskorištenih pesticida prema uredbi o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada predstavlja opasni otpad. Prema zakonu o otpadu svaki proizvođač i uvoznik sredstava za zaštitu bilja na vlastiti trošak mora organizirati odvojeno skupljanje otpadne ambalaže. "U slučaju da se proizvođač otpada ne pridržava propisanih obveza prijeti mu kazna propisana Zakonom o otpadu.", ističu u Ministarstvu zaštite okoliša. U Danonu su, budući da tvrtka nije član CROCPA, zato morali sklopiti izravno ugovor s poduzećem ovlaštenim za prikupljanje opasnog otpada. "Kada ne bismo imali takav ugovor i propisno zbrinjavali ambalažu od pesticida koje prodajemo smjesta bi nam došla inspekcija i kaznila nas.", rekao nam je Vladimir Danon.

S druge strane krajnje korisnike pesticida još uvijek nitko ne kontrolira nego su prepušteni samokontroli i uputama na bočicama pesticida.

Istina ispod tepiha: srpski tajkun podmićivao radi prodavanja skuplje struje Hrvatskoj elektroprivredi

Priča je istražena i napisana zahvaljujući podršci danske mreže za istraživačko novinarstvo Scoop www.i-scoop.org

Napisala: Tihomila Jovanović, Press centar za okoliš RH

Unatoč upozorenjima i zabrani gradnje, Republika Srpska nastavlja projekt "Gornji horizonti". Riječ je o preusmjeravanju slivnih voda rijeke Neretve u sliv Trebišnice višekilometarskim tunelima, te gradnji još tri nove hidroelektrane uz već tri postojeće. No, time se direktno ugrožava dolina Neretve, a stručnjaci upozoravaju: hrvatska Kalifornija bit će pretvorena u slanu pustinju. Posljedice se već sada očituju u zaslanjenosti tla i prodiranju mora sve dublje u kopno. Neretva je sada slana do BIH. Zasadi mandarina se suše, a u Neretvi umjesto jegulja, žive lignje, kaže ekologinja Ana Musa. Hrvatska ne poduzima ništa jer će prešutnim dogovorom s Republikom Srpskom, zauzvrat dobiti hidroelektranu Dubrovnik 2.

Krajem 2009. godine predsjednica vlade RH najavljila je oštru borbu protiv korupcije "Nema milosti ni za koga ni na jednoj razini, bez obzira kako se on zvao", isticala je tada. I domaća i svjetska javnost bila je zaprepaštena kada je u antikorupcijskoj borbi Jadranke Kosor. na površinu isplivalo ime Ive Sanadera, bivšeg hrvatskog premijera. Samo godinu dana poslije od premijerkine najave uslijedilo je njegovo uhićenje što je Europskoj uniji trebalo dokazati da se u Hrvatskoj provodi ozbiljna borba protiv korupcije. Pa ipak, u Hrvatskoj još nije podignula optužnicu protiv njega. Razloga za otužnicu kako se navodi, ima mnogo, ali najčešće se spominju afere "Fimimedia" iHEP. No, slučaj HEP-a predstavlja najveću prijetnju Sanaderu.

Sve je započelo razotkivanjem malverzacija koje su se godinama odvijale na relaciji HEP-a i njegovih dobavljača struje, što je rezultiralo uhićenjem bivšeg čelnika "Hrvatske elektroprivrede" (HEP) Ivana Mravka. No, u pozadini višegodišnjh malverzacija i štetnih ugovora provlači se još jedna priča koja se godinama skrivala pred očima javnosti.

Mravak je u svibnju prošle godine, uhićen i osumnjičen da je potpisivanjem ugovora sa TLM-om oštetio HEP za 84 milijuna eura. Osim toga osumnjičen je i za sklapanje nepovoljnih ugovora sa njemačkim RWE-om, te dugogodišnju kupovinu skupe struje i sklapanje štetnih ugovora sa kontraverznim srpskim poduzetnikom Vukom Hamovićem. Upravo preko njegovog EFT-a Mravak je kupio struju po najvišoj cijeni od 83 eura za MWh,a ubrzo nakon potpisivanja ugovora cijena je pala na 40 eura. Skupa struja prodana je potom mostarskom Aluminiju za samo 20 eura. USKOK sumnja da su Vuk Hamović i njegovi partneri dobro profitirali od skupe prodaje struje HEP-u, a isplatili provizije Ivanu Mravku i drugim osobama koje su sudjelovale u sklapanju ugovora.

Mravak se poslije nekoliko mjeseci provedenih iza rešetaka, odlučio braniti istinom te dijelom kao osumljičenik, a dijelom kao svjedok istražiteljima USKOK-a ispričao sve detalje o spornim poslovima koji su se odvijali u HEP-u za vrijeme njegova mandata, a bivšeg premijera izravno prozvao u istrazi koja se vodi u slučaju HEP-TLM.

Dogovor Sanader-Dodik?

Međutim, ono što je ostalo u sjeni istrage i analiza, ono za što sigurno neće biti optuženi ni Sanader ni Mravak. a što će tek iznjedriti katastrofalne posljedice po Hrvatsku je njihova umiješanost u dogovor sa Republikom Srpskom oko projekta "Gornji horizonti" koji će prema procjeni stručnjaka, ukoliko dođe do njegove potpune realizacije, dolinu Neretve pretvoriti u slanu pustinju.

"Smatram da je Ivo Sanader odgovoran i da je odigrao kurvanjsku politiku, ne samo kad je u pitanju dolina Neretve , već I "Gornji horizonti"i cijena struje. Postoji neki pakt između Vlade Republike Hrvatske I Republike Srpske, zato što s tom hidroelektranom Dubrovnik 2 Hrvatska kompenzira sve što neće da rješava normalnim putem, otvoreno optužuje Stipe Gabrić, gradonačelnik Metkovića I saborski zastupnik.

I Mravak to potvrđuje u svojoj obrani kad tvrdi da je postupao, prije svega, prema nalogu tadašnjeg premijera. Na tu vezu ukazivali su i mediji susjedne nam Bosne i Hercegovine još 2006. godine izvještavajući o Mravkovom sastanku s Miloradom Dodikom, predsjednikom Republike Srpske. Nazočnost Željka Tomšića, tadašnjeg pomoćnika ministra za energetiku i rudarstvo jasno je svjedočila o tome da se delegacija uputila u Banja Luku uz odobrenje hrvatskog državnog vrha. Kako je izvjestila agencija SRNA tom prilikom dogovorena su zajednička ulaganja u planirane elektroenergetske objekte na slivu rijeke Trebišnjice koje bi vlastitim sredstvima realizirale Elektroprivreda Republike Srpske i Hrvatska elektroprivreda, a radi se o megaprojektu zvanom "Gornji horizonti", prema procjeni stručnjaka, izuzetno rizičnom za dolinu Neretve. U sklopu tog projekta Hrvatska bi dobila Hidroelektranu Dubrovnik 2 ako zauzvrat "šuti" o projektu Gornjim horizontima". Pozivajući se na dug HEP-a od 100 milijuna eura kao uporište za nastavak projekta, Republika Srpska već je izgradila tunelsko-kanalni kompleks u dužini od 15-ak kilometara Fatničko - Dabarsko polje kojim bi se ta voda trebala transportirati.

Lokalni mediji optužili su već tada vlast Ive Sanadera da s Dodikom sprema najveću ekološku katastrofu u Europi. Jer, ukoliko taj projekat saživi do kraja, gubitak Republike Hrvatske neće biti u nekoliko milijuna eura, već će biti katastrofalan. Hoće li ipak Republika Hrvatska žrtvovati svoje prirodne resurse i izazvati ekološku i gospodarsku katastrofu u zamjenu za struju?

Unosan business strujom na račun siromašnih

"Gornji horizonti" naziv je megaprojekta gradnje energetskih objekata, umjetnih akumulacija i sustava tunela kojim bi se vode iz sliva Neretve prevodile u sliv rijeke Trebišnjice. Prva faza projekta započetog još 1960. godine, završena je gradnjom velike akumulacije Bileća, te hidroelektrana Trebinje I i II, Dubrovnik i Čapljina. Ali projekt je zaustavljen zbog svoje dokazane štetnosti. No, nakon više od tri desetljeća, u sadašnjem siromašnom gospodarstvu Bosne i Hercegovine, Republika Srpska ponovno pokreće projekt vrijedan oko 350 milijuna eura (kompletni projekt vrijedi 700 milijuna američkih dolara). Započinje drugu fazu u kojoj se planira prebacivanje voda iz Gatačkog u Nevesinjsko polje, gradnja dvije brane radi formiranja akumulacija Zalomka I Pošćenje u Nevesinjskom polju, te i izgradnja još tri nove hidroelektrane Nevesinje, Dabar i Bileća, ukupne snage 260 megavata, čime će zaokružiti cijeli projekt.

Iako su ekolozi iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine više puta tražili obustavu projekta "Gornji horizinti", Elektroprivreda Republike Srpske, zajedno sa strateškim partnerom, britanskom tvrtkom Vuka Hamovića, Energy FinancingTeam, nastavila je izgradnju višekilometarskih tunela kojima preusmjerava slivne vode rijeke Neretve, što nam je potvrdio Ljubomir Zotović, izvršni director za proizvodnju i tehničke poslove Hidroelektrane Trebišnjice.

-Ta koncepcija sistema zasnovana je još 50-tih godina kada su provedene i određene istrage po pitanju Gornjih horizonata. Mi nismo odstupali od toga koncepta. Okosnica je brana Grnčarevo , visine 123 metra i ona oformljuje akumulaciju od milijardu i dvjestoosamdeset milijuna kubika vode, što je jedna vrlo značajna

akumulacija u Europi. Osim što smo izgradili hidroelektranu, gradili smo i neke objekte koji će biti u funkciji sistema Gornjih horizonata,, a između ostalog tunele koji će imati derivaciju prevođenja tih voda. Tako je izgrađen tunel koji spaja Dabar i Fatničko polje, a završen je 15,5 kilometarski tunnel koji spaja Fatničko polje i akumulaciju Bileća. Svi ti projekti su tražili određene suglasnosti koje su dobijene, tako da taj projekt ima jedan legalitet, tvrdi Zotović.

Vlada Republike Srpske djeluje mimo odluka Federacije BiH

A taj legalitet osigurala im je Vlada RS dajući zeleno svjetlo projektu, što je potvrdio ministar privrede,energetike i razvoja RS Slobodan Puhalac na stručnom skupu u svibnju 2010. godine u Trebinju koji su organizirali Elektroprivreda Republike Srpske i Hidroelektrane ne Trebišnjici a na kojem je istaknuo da na osnovu dokumenata kojima raspolaže Vlada RS i njenog opredjeljenja postoji otvoren prostor za početak realizacije tog projekta.

O kojim je dokumentima riječ nije poznato. Poznato je samo da je Parlament Federacije BIH zatražio da se zaustave sve aktivnosti u vezi s realizacijom projekta Gornji horizonti dok se ne uradi monitoring voda sliva Neretve zajedno s predstavnicima Republike Srpske i Republike Hrvatske. Zatražio je i da se, prije bilo kakvih aktivnosti, pa čak i onih pripremnih, napravi studija utjecaja na okoliš, što je obveza preuzeta na zasjedanju Komisije za vodnu privredu Hrvatske i BiH. Na sastanku komisije dogovoreno je da se formira zajednički monitoring nad tim projektom unutar BiH, koji bi proveli predstavnici entitetskih institucija te Vijeća ministara BiH. No ništa se od toga nije realiziralo jer Republika Srpska, očito djelujući neovisno od središnje vlasti BiH, odbija preuzete obveze.

- Moramo priznati da su svi ovi radovi koji su rađeni, rađeni jednostrano, bez suglasnosti Republike Hrvatske. , a to su dva hidrotehnička tunela koja su ostala izvan funkcije, iako je zvanični dogovor isključivo bio, na tom međudržavnom povjerenstvu, da se ne mogu poduzimati nikakve aktivnosti. Preduvjet za to je bio izraditi cjelovitu studiju utjecaja na okoliš a nju pak bazirati na realnim podacima iz monitoringa. Naši stručnjaci uspjeli su se usaglasiti sa kolegama iz Federacije BiH I napravljen je zajednički sustav motrenja količine i kvalietete vode, dok Republika Srpska nije uključena u tu razmjenu podataka. Time smo naravno uskraćeni za one bitne podatke koji trebaju biti kvalitetna podloga za izradu studije utjecaja na okoliš, kaže Siniša Širac, zamjenik generalnog direktora Hrvatskih voda.

Širac upozorava i da se radi o području krša, izuzetno osjetljivom i da svaki zahvat može imati višestruke negativne posljedice i da ukoliko se ne uspiju uskladiti svi podaci, Hrvatskoj jedino preostaje zatražiti međunarodnu arbitražu. Iz Vlade RH u nekoliko navrata je najavljeno da bi, ako se projekt nastavi bez konzultacija s njenim institucijama, protiv BiH mogao biti pokrenut međunarodni spor.

Stoga je Vlada FBiH zatražila od Vijeća ministara da se što hitnije uključi u rješavanje toga problema, što se ni do danas nije dogodilo.

-Problem je što imamo jedno "frankenštajnsko" uređenje koje na državnoj razini uopće ne razmatra taj problem. Vijeće ministara BiH do sada se samo sporadično osvrtalo na problem Gornjih horizonata, što je gotovo nevjerojatno. Jer ako na njega ukazuje čitav prostor Hercegovine, sve ekološke udruge BiH i Hrvatske, ako je taj problem spominjan u Saboru RH, ako o tome govore svi mediji, onda je nelogično i nenormalno da Vijeće ministara, odnosno državna Vlada na dnevni red nikada nije stavila Gornje horizonte, kao problem o kojem bi trebalo raspraviti. To je nedopustivo!, tvrdi , Enes Ratkušić, bivši novinar TV Mostara.

Umjesto jegulja u Neretvi love lignje

U međuvremenu Vlada RS je dobila urađenu reviziju određene dokumentacije za taj projekt, koju je radio beogradski Energoprojekt, ali

nitko osim vlasti RS nezna što je revizija pokazala. Tek je na stručnom skupu u Trebinju prezentirana studija "Aktuelizacija uticaja prevođenja voda Gonjih Horizonta na režim podzemnih I nadzemnih voda" po kojoj prevođenje voda nema veliki uticaj na rijeke Bunu, Bunicu I Bregavu. S tim se nikako ne slaže Ana Musa, predsjednica Udruge "Lijepa naša" iz Ploča, a čija je udruga prva ukazala na pogubnost toga projekta.

- To što stučnjaci u Republici Srpskoj tvde da nema nikakvih posljedica za ovaj kraj, to su čiste izmišljotine. Trebalo bi sačiniti jedno međunarodno neovisno povjerenstvo koje bi izradio studiju o utjecaju na okoliš. Republika Srpska je naručila dva elaborate, jedan još iz vremena Jugoslavije, u kojm je stajalo da je utjecaj Gornjih horizonata na Neretvu jako veliki,a u ovoj novoj studiji, koju su oni financirali nema niti truni opasnosti za Neretvu. A dolina Neretve već sada trpi posljedice, slana voda došla je već do granice s Bosnom I Hercegovinom, a umjesto jegulja u Neretvi se love lignje, upozorava Musa.

Naime, područje delte Neretve , treće u Europi, već danas trpi posljedice nedostatka slatke vode i ulaska mora sve dublje u kopno, što će deltu Neretve pretvoriti u pravu slanu pustinju. Jedini spas za ovo područje je proglašenje parka prirode Delta Neretve, što je planirano i na Saboru usvojeno u strateškim dokumentima RH još 1999. godine. Već sada je ugroženo 700 hektara mandarinskog nasada, a zaslanjivanje pitke vode ima neslagledive posljedice za rijedak ptičji I riblji fond toga područja.

Direktno je ugrožen i Park prirode Hutovo blato u BiH, koji je Međunarodno vijeće za zaštitu ptica stavilo na popis važnih ptičjih staništa jer je ovaj rezervat najveći ovakve vrste u ovom dijelu Europe kako površinom, tako i raznolikošću. Na njegov potpuni nestanak upozorava i director Nikola Zovko:

-Posljedice bi mogle biti ogromne. Hutovo Blato je upisano kao međunarodno važno stanište ptica močvarica. Tu je registrirano oko 240 vrsta ptica,22 vrste riba, 640 biljnih vrsta. To je jedna biološka raznolikost i jedna prirodna snaga koje nema na Mediteranu. I sad zamislite da ostane bez vode, kaže Zovko.

Hamovićev lov u mutnom

Premda postojeće elektrane na Neretvi već pokrivaju potrebe potrošača, njegovim dovršetkom do 2015. godine, Republika Srpska steći će položaj najvećeg izvoznika struje u regiji, a strateški partner londonska tvrtka EFT ,postat će "povlašteni" kupac. Krade li Republika Srpska vodu Hrvatskoj kako bi proizvela električnu energiju a onda ju preko EFT-a kojim rukovodi srbijanski capitalist Vuk Ha-

mović prodaje nazad BiH i RH.? Jer javno se ne objavljuje od koga se kupuje struja, niti po kojoj cijeni. Sama kupoprodaja može biti vrlo unosan posao jer se ništa ne vidi I prelazi granice bez carine, tvrde u Energetskom institutu Hrvoje Požar. Poznato je da HEP zadnjih godina kupuje oko 30 posto potrebne električne energije, a najviše od Energy Financing Teama (EFT) kontraverznog Vuka Hamovića. Već samo letimičan pogled na njegovo poslovanje trebao bi biti dovoljan motiv za hrvatske istražitelje da pokrenu istragu o poslovanju gospodara balkanske struje. Njegova tvrtka godinama je bila pod istragom britanskog Ureda za teške prijevare zbog sumnje u korupcijsku aferu u Elektroprivredi Republike Srpske. Istragu je pokrenuo i glavni inspector Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), te Tužilaštvo BiH I Srbije. Specijalni revizor kojeg je postavio OHR otkrio je da su domaće elektroprivrede prije svega Elektroprivreda RS, sklapale ugovore sa EFT-om koji su išli na štetu državnih poduzeća. Zahvaljujući svojoj spremnosti na rizik, te umješnosti u sklapanju složenih ugovora između nekoliko partnera, Hamović je izgradio svoje carstvo, pa se kako piše sarajevski CIN našao na listi 100 najbogatijih osoba post- komunističke Europe još 2005. godine sa bogatstvom procijenjenim na 350 milijuna američkih dolara. Po istom modelu kako je poslovao u drugim državama bivše Jugoslavije, Hamović očito posluje I u Hrvatskoj. Samo u prošloj godini EFT je Hrvatskoj prodao struju u vrijednosti preko sto milijuna eura. Istražuje li USKOK poslovanje EFT-a nije poznato jer prema odgovoru Vuka Đuričića, glasnogovornika USKOK-a o bilo kojem predmetu se ne može govoriti prije donošenja državnoodvjetničke odluke. A prema pisanju "Jutarnjeg lista" hrvatski istražitelji tek ispituju da li je vlasnik EFT-a podmitio Mravka kako bi ugovorio nabavku struje u trenutku kada je njena cijena bila izuzetno visoka. Istina, protiv srpskog biznismena do sada nije podignuta niti jedna optužnica niti u jednoj zemlji. Stoga Hamović bezbrižno nastavlja graditi svoje carstvo, posebice u Republici Srpskoj gdje si, koristeći situaciju u kojoj jedan entitet donosi odluke bez obzira na državnu vlast, može osigurati proizvodnju električne energije. Pa je tako odlukom Vlade Republike Srpske beogradski EFT dobio koncesiju za izgradnju hidroelektrane "Ulog" na rijeci Neretvi, vrijednu 100 milijuna eura, a pojavljuje se i kao strateški partner u izgradnji tunela Fatničko polje-Bileća. Nema nikakve dvojbe da je biznismen takvog kalibra itekako zainteresiran za ulaganje u projekt "Gornji Horizonti".S obzirom da uskoro počinje gradnja HE Dabar, ne bi bilo iznenađujuće da se EFT ponovo pojavi kao strateški partner.

Umiješanost politike

„Pitanje je stranog novca i stranih ulagača, i očito je došlo do neke vrste direktive od strane visokih političkih struktura u Europi da se ovaj projekt ne dotiče, bez obzira koliko će negativno utjecati na deltu. Mislim da je razlog zašto naša Vlada šuti što će od toga projekta imati financijske koristi. Vjerujem da se radi električne energije žrtvuje Neretva", smatra voditeljica Zelene akcije Hrvatske Irma Popović.

Očitovanje Vlade bivšeg premijera Ive Sanadera o projektu "Gornji horizonti" zatražila je i najveća oporzicijska stranka ali ga ni do danas nije dobila. Na pitanje tadašnjeg saborskog zasupnika SDP-a Ivice Pančića, bivši premijer Ivo Sanader odgovorio je tek kratko da će Hrvatska znati obraniti svoje interese.

„Treba javno reći što je interes Hrvatske i neka Vlada iza toga stane. Umjesto da informacije budu podastrte javnosti, Vlada je izabrala taktiku skrivanja informacija, što je najgore jer srpska strana i dalje nesmetano radi, ne obazire se ninašto a mi koji bismo trebali reagirati, ne reagiramo, a korist će na kraju imati oni koji su to sve i dogovorili. Događanja u HEP-u, pa način kupovanja struje, spominjanje Vuka Hamovića, potvrđuje da je bilo igara ispod stola oko Gornjih horizonata, kaže Pančić.

Pančić je izrazio sumnju da je bivši premijer tijekom svog posjeta Londonu potporu britanske vlade Hrvatskoj u pridruživanju Europskoj uniji morao pridobiti povlasticama za britanske interese, a jedno od njih je i izgradnja Gornjih horizonata u čemu englesko sjedište EFT-a ima interes. Zato se u Vladi RH o projektu "Gornji horizonti" unatoč svim upitima ne izjašnjavaju, niti inzistiraju na međunarodnoj arbitraži.

Prema riječima Mirele Holy, saborske zastupnice SDP-a i predsjednice Savjeta za zaštitu okoliša, veliku opasnost predstavlja što BiH nije stranka ESPO konvencije, pa time Hrvatska gubi jedan snažan mehanizam zaustavljanja projekta.

- S obzirom da je riječ o donjem toku Neretve koji pripada ramsarskom području, postoje dobri mehanizmi zaustavljanja jednog takvog projekta koji bi zasigurno vrlo negativno utjecao na zaštitu toga područja. Niti Federalna Vlada BiH nije entuzijastična prema tom projektu I ne radi se samo o međudržavnim određenim prijeporima nego se radi I o unutardržavnim prijeporima oko realizacije toga projekta", kaže Holy, potvrđujući da je riječ o političkom pitanju.

Ekolozi i stručnjaci za vodno gospodarstvo jedinstveni su u svojoj ocjeni. Riječ je o projektu visokog rizika kojim se preusmjerava voda Neretve u slijev Trebišnjice, što je suprotno međunarodnim konvencijama i međunarodnom ugovoru o upravljanju vodama između RH I BiH.

Što je najgore zbog gradnje šest hidroelektrana u gornjem toku Neretve te umjetne promjene režima vode ,bez pitke vode ostat će više od 150 tisuća stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije. Crne slutnje već se obistinjuju jer zbog niskog vodostaja Neretve presušuju kraška vrela i izvori u Prudu, s kojeg se napaja vodovod Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo-Mljet, pa stanovnicima toga područja iz slavina povremeno teča morska voda.

ČEKAJUĆI SANACIJU RADIOAKTIVNOG OTPADA DOČEKALI NAFTNI TEMINAL

Napisala: Dalma Luketin,Zeleni Dalmacije

Kaštelanski je zaljev najveći zaljev na Jadranu. Njegovu ljepotu i blagodat života ovdje prepoznali su davno Iliri, Grci, Rimljani, hrvatski knezovi i kraljevi. Plodno poljoprivredno područje sa obiljem pitke vode iz Jadra, Pantane i mnoštvo potoka, zajedno s morem, bogatim ribom, blago je kojim nam je priroda osigurala život, a koje ne znamo očuvati.

Broj stanovnika na ovom području u kratkom je vremenu utrostručen, a komunalna infrastruktura se nije paralelno razvijala. Na području Splita, Solina, Kaštela i Trogira najveći dio otpadnih voda skupljao se u septičke jame, ostale otpadne vode direktno su se ili indirektno bez pročišćavanja ispuštale u more. Tako je nekontrolirani razvoj doveo do toga da

Početkom prošlog stoljeća George Bernard Shaw usporedio je Kaštela s Azurnom obalom i ocijenio ih čak ljepšim. Ali, mi smo započeli industrijalizaciju. Dominacija Splita osigurala je da se njemu u zaleđe, a opet dovoljno blizu, načičkaju tvornice cementa, plastičnih masa, željezara, klaonica, pivovara, luka rasutih tereta, brodogradilište. Smatrali smo to napretkom onda kad još nismo znali što nam sve kao „žuntu“ donosi Jugovinil, Salonit, željezara, cementna industrija, rezalište bodova: živu i druge teške metale, azbest, ispušne i stakleničke plinove, buku ….Da ne zaboravimo: zagađivači su i marine, prometnice i aerodrom.

danas imamo gotovo potpuno zagađen akvatorij zaljeva od otpadnih voda iz kanalizacijskih ispusta i industrijskih pogona.

Možda je već prekasno prepoznata alarmantna situacija kada je Kaštelanski zaljev proglašen ekološkom crnom točkom i svrstan u najugroženija područja na istočnoj strani Jadrana. Započet je svima poznati Eko projekt zaštite Kaštelanskog zaljeva za gradove Split, Solin, Kaštela i Trogir koji je postao projekt od državnog značenja, ali sve više podsjeća na zidanje Skadra. Gdje mu je kraj?

Prestankom rada industrije u vrijeme rata započeo je proces purifikacije Kaštela – više prirodnim putem nego smišljenim aktivnostima. Zatvoren je Jugovinil, ali zagađena područja nisu sanirana i prema procjenama stručnjaka 250-500 tona žive leži u moru ispred tvornice. Azbest iz Salonita se zbrinjava nestručno u Mravinačkoj kavi, opasni radioaktivni otpad na Giričiću se nas ne tiče jer su ti problemi u domeni države.

Danas su asocijacije na Kaštelanski zaljev nesređena kanalizacija, gužva, bespravna gradnja, onečišćenost, tvornice, prljavo more, rupe u Kozjaku. Kaštela su sinonim zagađenja i svih ostalih oblika devastacije prostora. Zapravo, uopće ne znamo kakvo je pravo stanje u Kaštelima jer Zavod za javno zdravstvo mjeri zagađenost tla i objavljuje rezultate mjerenja godinu do dvije nakon svih događanja. Institut za oceanografiju i ribarstvo kontrolira čistoću mora i proglašava ga čistim iako svatko tko ima osjet njuha i vida može zaključiti da je more vrlo daleko od onoga kojeg se sjećamo kao čistog. Ministarstvo zaštite okoliša postavilo je mjerne stanice za mjerenje kvalitete zraka na mnoga mjesta u Hrvatskoj (Zagreb, Sisak, Rijeka) samo ne u Splitu i Kaštelima.

Velika je koncentracija rizičnih industrija i tehnologije u Kaštelima. Čudo je ili sreća što smo još uvijek živi. Osim što se ta mjesta treba sanirati – i to ne samo rješavanjem kanalizacije- nužno je potrebno spriječiti daljnju devastaciju i iznaći dobru politiku upravljanja kojom će se prostor očuvati. Međutim: planiraju se tuneli, mostovi, prometnice kojima će još veći broj od 30000 automobila dnevno ostavljati ispušne plinove u Kaštelima. Izgubit ćemo još više poljoprivrednog zemljišta. More će nam

zagađivati još i kruzeri. A sad ćemo dobiti i naftni teminal kao spas u ekonomskoj krizi u zaljevu koji je zatvoren sa svih strana i time posebno osjetljiv na moguće akcidente. Je li ono što su političari zamislili ne poštujući načelo opreza dobro i za građane? Gdje su studije utjecaja na okoliš? U slučaju akcidenta hoće li nam vatrogasni brodić Sv. Florijan išta pomoći i kakav će to utjecaj imati na morsku floru i faunu?

Zeleni Dalmacije protive se vladinom planu implementacije projekta bez načela opreza. Ne protivimo se investicijama i razvoju, ali držimo da je naftni terminal potencijalna ekološka bomba. Zeleni Dalmacije smatraju ga velikim dodatnim opterećenjem i rizikom za sustav koji je već sada suviše opterećen. Mi jesmo za investicije i napredak, ali onaj koji može nositi razvoj i zapošljavanje uz zaštitu okoliša. Zelena ekonomija zaposlila je u posljednjih nekoliko godina tisuće ljudi. Moraju li stanovnici Splita, Solina, Trogira i Kaštela živjeti na rubu neizvjesnosti od eko katastrofe svih razmjera? Je li im važan samo posao bez obzira na zdravlje? Zeleni sami ne mogu ovu suludu ideju spriječiti bez građana koji šute i trpe da im političari serviraju projekte koji mogu još više ugroziti okolinu. Ovakvi projekti trebali bi biti referendumsko pitanje.

Hrvatska traži otrove u tepisima i tekstilu

Autor: Kruno Kartus, Press centar za okoliš , Tportal

Europska Opća uprava za okoliš najavila je zabranu devet opasnih kemikalija iz skupine postojanih organskih zagađivača. Hrvatska tek treba utvrditi raširenost ovih štetnih kemikalija u proizvodima i našem otpadu. U skupine postojanih organskih zagađivača (POPs) pripadaju mnogobrojni otrovni organski spojevi čija su zajednička svojstva postojanost, nakupljanje u živim organizmima, prijenos na velike udaljenosti te štetna djelovanja na ljude i okoliš. Dio ovih tvari podijeljenih u dvanaest skupina iz upotrebe se izbacuju od 2001. godine, od prihvaćanja međunarodne Štokholmske konvencije koju je potpisala i Hrvatska. Većinom se radi o pesticidima, ali Europska unija sada traži ukidanje upotrebe tvari koji se nalaze i u drugim grupama proizvoda.

Dio tih tvari koristi se u nepromočivim tekstilima, tepisima i vatrogasnim pjenama, u avio i fotografskoj industriji. Devet kemikalija čiju je zabranu Europa najavila u prosinačkom broju svog biltena Okoliša za Europljane su - polibromirani difenil eteri, heksabromirani bifenili, klordekon, alfa heksaklorcikloheksan, beta heksaklorcikloheksan, pentaklorbenzen, perfluoroktan sulfonska kiselina, njezine soli i perfluoroktan sumporni fluorid. Dijelom tih tvari, primjerice, tretirao se tapecirani namještaj, automobilski i elektronički dijelovi, ali nedavno je na kalifornijskom sveučilištu Berkeley utvrđeno da njihovo nakupljanje u ženskom tijelu može uzrokovati neplodnost.

U Ministarstvu zdravstva kažu da u Hrvatskoj nije utvrđeno zagađenje ovim tvarima ili veće zalihe tih tvari. 'Prema podacima Hrvatskog zavoda za toksikologiju i antidoping i prema podacima iz Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, u Republici Hrvatskoj nema zaliha tih kemikalija ni kontaminiranih mjesta', stoji u odgovoru na pitanje tportala.

Na ovoj problematici radi se od 2004. godine, ali rezultati se još očekuju. 'U 2004. godini Republika Hrvatska prihvatila je Nacionalni implementacijski plan (NIP) za daljnji rad na procjeni rizika za kemikalije prema planu i programu Štokholmske konvencije. U tom planu je i rad na procjeni rizika za ljudsko zdravlje i okoliš tih tzv. novih POP-sova', kažu u Ministarstvu zdravstva. Ono što se tek treba napraviti prema NIP-u, ističe ovo ministarstvo, identifikacija je tih tvari u proizvodima i otpadu jer o tome nema dovoljno podataka.

Inače, provedba Štokholmske konvencije u Hrvatskoj razvučena je u nekoliko resora. Krovno tijelo je Ministarstvo zaštite okoliša, a Ministarstva poljoprivrede izdaje dozvole, propisuje uvjete upotrebe pesticida i registrira ih. Za sredstva koja se upotrebljavaju u području poljoprivrede i šumarstva nadležan je Zavod za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu, a za područje veterine istraživanja učinkovitosti pesticida obavlja Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zatim, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (MZ) nadležno je za izdavanje dozvola za uvoz aktivnih tvari od kojih se formuliraju razni pesticidi ako su to opasne tvari, dozvola za uvoz gotovih pesticida u području javnog zdravstva razvrstanih kao opasne kemikalije, rješenja kojim se odobrava stavljanje biocidnih pripravaka na tržište.

Ministarstvo zdravstva određuje i maksimalno dozvoljene količine (MDK) pesticida koje se smiju nalaziti u proizvodima u trenutku stavljanja u promet te dozvole za uporabe pesticida u domaćinstvu. Nadalje, Hrvatske vode izdaju dozvole za tvari koje mogu dospjeti u vode. Gospodarenje uređajima i tekućinama koji sadrže PCB-e u nadležnosti je Državnog inspektorata i Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Kontrolu i nadzor nad uređajima koji sadrže PCB-e provode inspektori zaštite na radu, unutar Državnog inspektorata.

Kontrola emisija PCDD/PCDF-a, HCB-a i PCB-a u nadležnosti je Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva.

WALDORFSKA PEDAGOGIJA-ODLIČAN NAČIN OBRAZOVANJA ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Napisala:Ljiljanka Mitoš Svoboda

U tijeku je javno razmatranje Nacrta prijedloga Akcijskog plana za obrazovanje za održivi razvitak 2011.-2015., kao dijela Strategije za održivi razvoj. U mnogobrojnim prijedlozima „što-kako-zašto-gdje“ nije se našlo mjesto za alternativne načine obrazovanja djece, omladine i roditelja. A alternativne metode, poput waldorfske pedagogije ili Montesorri odgoja i obrazovanja kao izgradnje održivog sustava obrazovanja, a na kraju i društva u cjelini, svakako bi dobrodošle u hrvatskom obrazovanju za održivi razvitak i pomoglo da mlade generacije odrastaju u miroljubivosti, solidarnosti i ljubavi, razvijajući se na etički i intelektualno višim razinama nego što to danas imaju prilike, da se okrenu prema društvenim vrijednostima i suživotu sa okolišem, sa manje antropocentričnog stava prema ekosustavu u kojem žive.

Da je u s našeg područja poteklo u svijet mnogo priznatih znanstvenika, čija djela nisu baš naišla na plodno tlo u Hrvatskoj, dokazuje ime i djelo Rudolfa Steinera. Taj međimurac-austrijanac, rođen 27.veljače 1861. godine u međimurskom mjestu Kraljevcu (koje je tada bilo pod „Austrijom“), znanstvenik, pisac i književnik, utemeljitelj je waldorfske pedagogije, te se smatra jednim od velikana prošlog stoljeća. Osim mnogo radova i inovacija u medicini (antropozofska medicina), poljoprivredi (biodinamička poljoprivreda), arhitekturi (organska arhitektura) i pedagogiji, utemeljio je danas vrlo cijenjenu vrstu umjetnosti- euritmiju. Waldorfsku pedagogiju postavio je na principima antropozofije, te razradio cjeloviti sustav školovanja od najranijih dana do duhovno-duševne zrelosti osobe.

U Hrvatskoj je prije petnaestak godina početna inicijativa za otvaranjem waldorsfih vrtića i „malih“ škola, dočekana vrlo posprdno i neprijateljski od strane tadašnjih civilnih i crkvenih vlasti i vođa prosvjetarskog ministarstva. Čak je izvjesni Josip Blažević u Veritasu, glasniku franjevaca iz reda Sv. Antuna, broj 476/2004,zaključio da „katolička djeca ne mogu pohađati waldorfsku školu zbog promicanja Steinerovog svjetonazora, koji nije u skladu s onim u katoličkoj crkvi.“ Laganom preobrazbom pučanstva u građanstvo, danas u Hrvatskoj djeluju dvije waldorfske škole (u Zagrebu i Rijeci) i osam waldorfskih dječjih vrtića (Zagreb, Rijeka, Split). No, i dalje se ovoj metodi zamjera da otuđuje djecu od svijeta, što, naravno, uopće nije točno.

Nekoliko godina prije smrti (umro je 1925.g.) Rudolf Steiner je održao u Austriji, Njemačkoj i Švicarskoj niz javnih predavanja o potrebi drugačijeg ustroja društva i promjene dotadašnjeg načina obrazovanja u drugačije, sveobuhvatne obrazovne ustanove. Radnici tvornice cigareta Waldorf-Astoria, sa željom da njihova djeca pohađaju takvu školu, obratili su se vlasniku i upravitelju tvornice Emilu Moltu, koji je objeručke prihvatio Steinerovu ideju te osnovao waldorfsku školu za djecu svojih radnika, a Steinera namjestio kao pedagoškog savjetnika. Tadašnje njemačko ministarstvo obrazovanja zakonski je odobrilo rad waldorfskih škola kao samostalnih ustanova. Prva waldorfska škola uz tvornicu Waldorf-Astoria u početku je prihvaćala samo djecu radnika, no ubrzo se „otvorila“ za javnost uključujući sve zaintresirane. Odgojno-obrazovni proces odvijao se onako kako je Steiner zamislio: da učitelji i učiteljice imaju puni nadzor nad svojim radom, te da su u najmanjoj mogućoj mjeri ovisni o utjecaju države i raznih tvrtki. Nažalost, tijekom Drugog svjetskog rata, sve su waldofske škole raspuštene, zatvorene a mnoge uništene u ratnim divljanjima. No, već 1945.g. nakon prvih mirnih mjeseci u Europi, mnoge su počele sa radom.

Trenutno postoji više od 2.000 Waldorf osnovne škole, srednje škole i visoke škole i više od 1.900 predškolske ustanove u više od 90 zemalja svijeta, u manje razvijenim zemljama poput Brazila, Ekvadora, Perua, Kolumbije, Afrike ,zemljama u Europi kao Rumunjska, razvijenim zemljama poput Japana, Švicarske, Njemačke, Engleske, Rusije, zemalja Skandinavije, SAD, Kanade i Australije... U Švicarskoj je pedagogija Rudolfa Ste-

inera ušla i u državne škole. Osim vrtića i škola u Europi ima oko 120 ustanova za osobe s posebnim potrebama, i 68 obrazovnih ustanova za učitelje. Waldorfske metode primjenjuju se i u mnogim ostalim privatnim i drugim školama.

U čemu je kvaka?

Ono što privlači roditelje, stručnjake, državne blagajne i privatne fondacije ka waldorfskim vrtićima i osnovnim i srednjim školama jest princip slobodnog pristupa odgojno-obrazovnom procesu bez obzira na njihovo kulturno, socijalno, financijsko ili vjersko podrijetlo. Waldorfska pedagogija zauzima posve drugačije stajalište od klasične pedagogije, čije se metode primjenjuju u državnim obrazovno-odgovjnim sustavima. Glavni cilj ove pedagoške metode je težnja za usklađivanjem djetetovog duhovnog i zemaljskog dijela, kroz mnogo veću slobodu u odgoju, uz usku suradnju sa roditeljima. Djetetu se pristupa kao pojedincu čiji se razum, emocije, i htijenje nastoje oplemeniti i razviti kao cjelovito biće,a djeca se odgajaju i uče živjeti u skladu sa ritmom prirode, i svemira, usklađujući svoje dnevne zadatke sa ritmičnim mjenama u prirodi i u ljudskom tijelu.

U waldorskim školama se djeca i roditelji od početka upoznaju sa temeljima života, prehrane i poštovanja svih živih bića. Vegetarijanski način prehrane je uvaženo pravilo. Obzirom da svi odgojno-obrazovni objekti waldorfskog usmjerenja imaju dvorišta i vrtove, djeca, učitelji i učiteljice, zajedno sa roditeljima slijede vlastita pravila uzgoja povrća i voća, ne koristeći tretirano sjeme, mineralna gnojiva i kemijska sredstva. Kroz biološko dinamičko vrtlarstvo upoznaju se sa antropozofskim postavkama, kojih je začetnik Rudolf Steiner.Za takav je uzgoj karakteristično prilagođavanje sađenju i ubiranju plodova Mjesečevim mijenama te položaju Sunca i Mjeseca. U biodinamici polje je zatvoreni sustav, u kojem nema strojeva ni mehanizacije, nego se u poslu koriste ruke i ručne alatke, kako bi kontakt između čovjeka i zemlje bio što čvršći.

Osim umjetnitnosti u praksi i teoriji, u višim „razredima“ waldorfske škole djeca se upoznaju sa pojmom organske arhitekture, filozofije koja promovira harmoniju između ljudske nastambe i prirodnog svijeta kroz projektantski pristup maksimalno prilagođen lokaciji, tako da objekt, njegov namještaj i oprema, te okoliš postanu dio jedinstvene, kompozicije. Upravo je Steiner tvorac organske arhitekture. Godine 1913. projektirao je zgradu Goethenaum koja je 1914. godine izgrađena u švicarskom Dornachu.Ta iznimno monumentalna građevina postala je sjedište tisuća antropozofa, znanstvenika i znastvenica, intelektualki i intelektualaca i uglednih ljudi i žena iz cijelog svijeta. No, iskompleksirani zločinac kaplar Hitler i njegova nacional-socijalistička partija vidjeli su u djelu Rudolfa Steinera glavnog neprijatelja Reicha, pa su nacisti su novu godinu 1923. zapalili Goethenaum.

Upotreba elektronskih pomagala-da, ali oprezno i umjereno

Odgoj i nastava po waldorfskoj pedagogiji ne razlaže se na teoriju i praksu, nema odvojenog učenja zasebnih predmeta, već se nastava odvija po takozvanim „epohama“: jedan predmet ili tema se obrađuju dvaput godišnje, u trajanju od tri do četiri tjedna. Jedan učitelj ili učiteljica prati djecu svih osam godina školovanja, koje je ukupno podijeljeno u 12 razreda. Ovo školstvo objedinjuje osnovnu i srednju školu zajedno. Nakon „osmog“ razreda, nastavlja se školovanje još četiri godine, a u nastavu se uvode predmetni sati. Maturanti pohađaju i poseban trinaesti razred, koji je priprema za državnu maturu van waldorfske škole. U takvom načinu rada očituje se održivost.

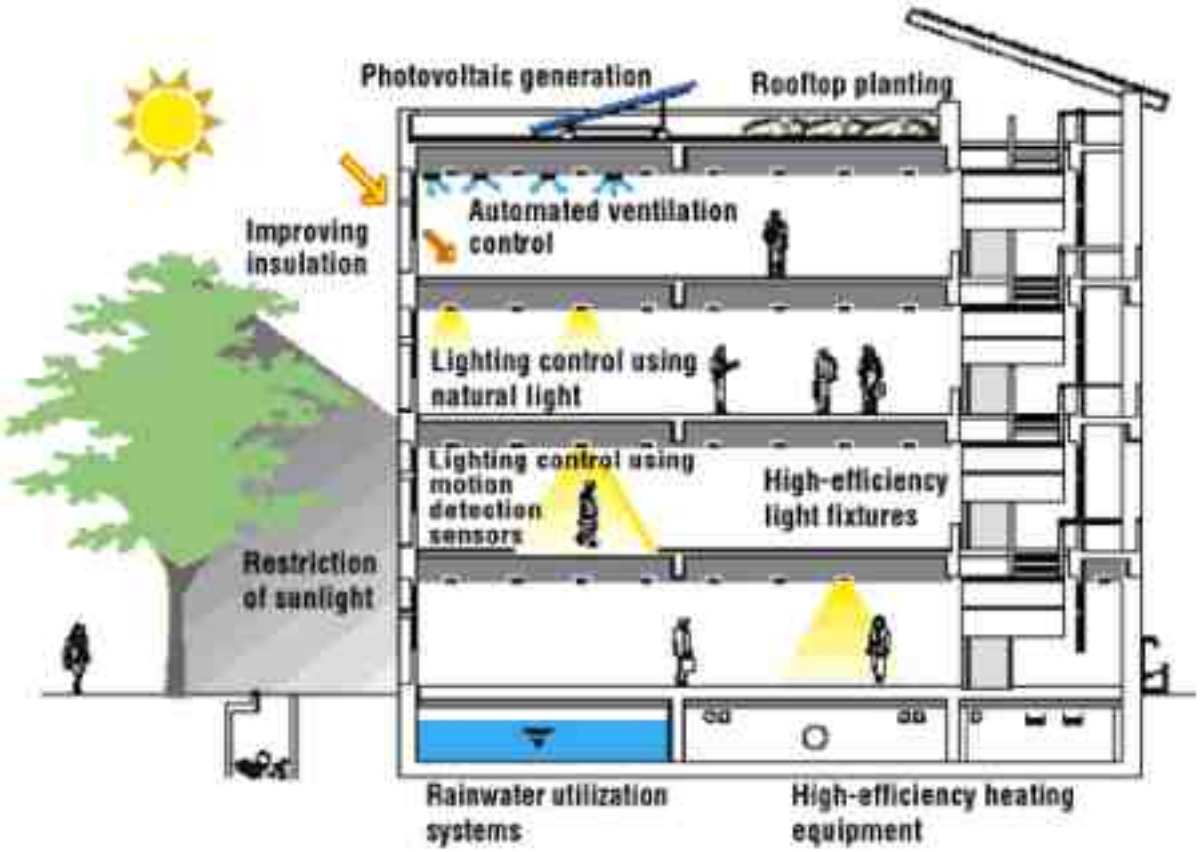
Religija prožima svakodnevan waldorfski odgoj, ali ne način kako je uvriježeno kroz klasične i stroge sate vjeronauka. Učitelji i učiteljice nastoje postići uživljavanje djece u vjerske predodžbe na temelju univerzalne religije, bilo da je „službena“ ili neka „paganska“. Tako se jednako obilježava dolazak proljeća, smjene solsticija i ekvinocija, dan kruha, božićni blagdani, pokladni dani, korizma i drugi narodni i vjerski običaji.

Izvođenjem specifičnih slikarskih i kiparskih vježbi razvija se kreativnost, čime se pokušava uspostaviti cjelovit razvoj osobe kao duševno duhovnog bića. Izvorne antropozofske vježbe imaju za cilj i poticanje zdravlja u ljudskom organizmu. Po znanstvenom ispitivanju, antropozofski obrazovana djeca obolijevaju 20% manje od alergija, od učenika ostalih obrazovnih ustanova. Svi uporabni predmeti moraju biti od prirodnog drveta, kreativno oblikovanog. Traži se i uređenje arhitekture kroz zaobljene linije i nepravilne, pokretne plohe. Učenici waldorfskih ustanova stječu znanje kroz praktičnu primjenu teorijskog sadržaja. Učenici izvode i euritmijske vježbe. Iako učenici ne uče antropozofiju kao predmet, njeno proučavanje se savjetuje onima koji rade s djecom u školi.

Iako učenici imaju računarstvo kao redovan predmet, ne potiče se dodir sa elektronskim medijima posebice sa televizijom. Djeca se najprije uče shvatiti način djelovanja stvari kojima se koriste. Upoznaju princip rada računala, kako bi se izbjegao moguć negativni ili nepoznati utjecaj tehnologije na čovjeka.

ZELENOM GRADNJOM DO UŠTEDE VODE

Priredila: Jelena Likić, Biologija.com.hr

Conceptual Drawing of Green Building

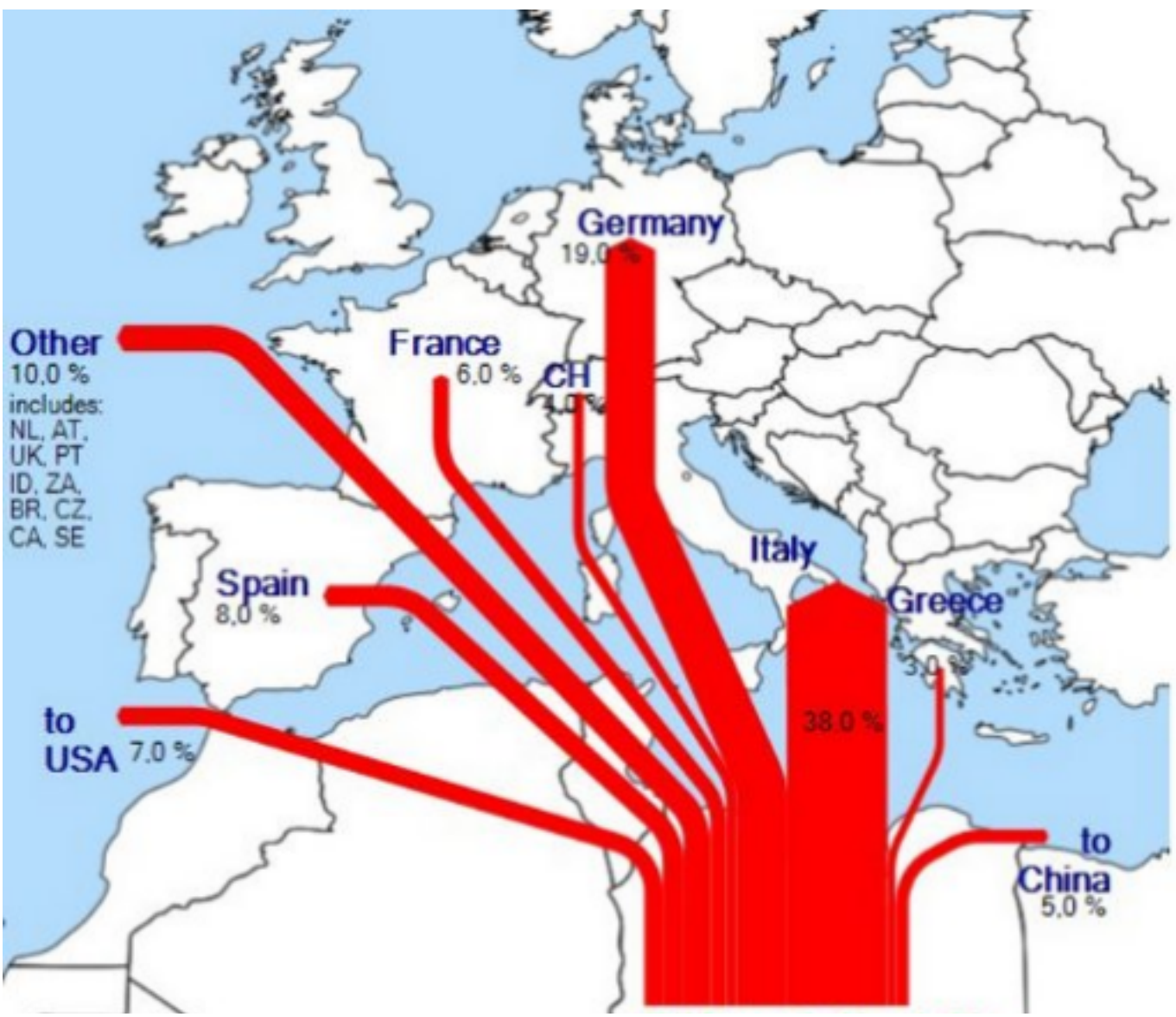
Do 2025. dvostruko će porasti potreba za pitkom vodom, a već sad su nam dostupna jednostavna rješenja za uštedu vode u zgradarstvu i kućanstvima koja treba što više iskoristiti, rečeno je ovoga tjedna na simpoziju o zelenoj gradnji u Hrvatskoj koji je pod nazivom "Učinkovito upravljanje i korištenje vode u građevinama" upriličio Savjet za zelenu gradnju u Hrvatskoj u Društvu arhitekata Zagreba.Predsjednik Savjeta za zelenu gradnju u Hrvatskoj Mark Gero iznio je pozitivan primjer jedne od najviših zgrada u New Yorku "Bank of Manhattan", gdje se na godinu uštedi 30 milijuna litara vode i znatno smanji emisija staklenčkih plinova.

Neboder zahvaća gotovo svaku kap kiše, a kišnica se uvodi u sustav gdje "slobodnim padom", umjesto električnim pumpama, dolazi do zahoda. Osim toga, tuševi i slavine su sa smanjenim protokom vode, u pisoarima se voda niti ne upotrebljava, nego u njima stoji kemijska tekućina, a reciklirana voda upotrebljava se i u sustavu hlađenja. Za hlađenje služe i podzemne vode, rekao je Gero. Sve zgrade, pa i mala kućanstva, mogu znatno uštedjeti vodu pametnom vanjskom i unutarnjom upotrebom te korištenjem tehnološke vode, rekao je Hrvoje Kvasnička iz tvrtke "Tehnika" i član upravnog odbora Savjeta za zelenu gradnju. Potrebno je, dodao je, rabiti već postojeća rješenja, poput vodokotlića s dvije tipke jer se tako uštedi 67 posto vode, intersense zahoda s manjim protokom vode te pisaore bez vode. Stare slavine koje potroše 15 litara vode u minuti trebalo bi zamijeniti novima koje troše šest litara, a najbolje slavinama koje se same uključuju i isključuju. Važno je, napominje, rabiti i recikliranu vodu. U vrtovima, gdje potrošnja vode za zalijevanje može premašiti godišnju potrošnju ukućana, važno je odabrati domaće ili višetrajne biljke umjesto engleske trave ili posuti vrt komadićima drva kako bi se spriječilo isparavanje.

"Zelena zgrada nije 'science fiction', a sa svega pet posto dodatnih ulaganja možemo ostvariti znatne uštede", dodao je. Na simpoziju o zelenoj gradnji bilo je više riječi i o uporabi oborinskih voda i uređaju za iskorištavanje kišnice te o uporabi pročišćene komunalne otpadne vode.

Savjet za zelenu gradnju neprofitna je organizacija koja okuplja 20 javnih i privatnih ustanova, od graditelja i cehovskih organizacija do školskih institucija, državnoga i diplomatskog zbora. Ključni cilj tog savjeta jest voditi transformaciju domaćeg tržišta graditeljstva prema održivosti promovirajući programe zelene gradnje i tehnologije te integraciju dostupnih i stečenih znanja u projektiranje i funkcioniranje građevina.

12 DANA EUROPSKE SRAMOTE

grafikon prikazuje izvoz nafte iz Libije

DVIJE DOBRE KNJIGE

Napisao: Zoran Oštrić, slobodni novinar i okolišni aktivist

Dragocjeni priručnik o prehrambenim aditivima

Stručnjaci koji nastoje suzbiti "strah od nepoznatog", vole isticati kako su neke vrste prehrambenih aditiva postojale od pamtivijeka. Oduvijek su ljudi nastojali raznim dodacima sačuvati hranu od kvarenja, poboljšati okus idr.. Suvremani aditivi, međutim, uvelike su novi fenomen. Ima ih golem broj, proizvod su kemijske industrije i uglavnom povezani s industrijskom proizvodnjom hrane. (Ipak, i u ekološkom uzgoju neki su aditivi dozvoljeni.) Postoji konkurencija na tržištu i komercijalni interes proizvođača da se njihov proizvod što više koristi.

Suvremena organizacija poljoprivrede i prehrambene industrije postavlja znatno složenije zahtjeve u pogledu trajnosti, lijepog izgleda, okusa i mirisa. Nema sumnje da se u cjelini hranimo obilnije i bolje nego naši pradjedovi, ali s vremenom su postali očiti i ranije zanemarivani problemi. Jačanjem brige o javnom zdravlju, aditivi su prepoznati kao potencijalni izvor problema. Od 1960-ih godina, počeli su bivati zabranjivani neki ranije korišteni aditivi.

Okolišna aktivistica Dada Lerotić i kemičarka dr.sc. Ivana Vinković Vrček prvi su put prije sedam godina ponudile hrvatskoj javnosti cjelovit i sažet prikaz problematike i priručnik za potrošače u brošuri "Što se krije iza E-brojeva?". Brošura je doživjela tri izdanja 2004.-2007. godine, a postavljen je i internet portal "Savjetovalište o E-brojevima", http://e-brojevi.udd.hr/. Stalni rad na dopunjavanju i poboljšanju priručnika okrunjen je nedavno tiskanjem knjige "Aditivi u hrani : Vodič kroz E-brojeve" u izdanju zagrebačke "Školske knjige".

Knjiga manjeg formata, na 280 stranica, sadrži uvodni dio u kojem su koncizno objašnjeni osnovni pojmovi i činjenice o tome što su prehrambeni aditivi, kojih ima vrsta, kako je regulirana njihova upotreba u raznim vrstama proizvoda idr..

Većinu opsega čini priručnik o svim aditivima koji se nalaze na listi dopuštenih za upotrebu u Hrvatskoj prema Pravilniku o prehrambvenim aditivima iz 2010. godine. Svrstani su po E-broju, te je za svaki spoj navedena kemijska formula, osnovna svojstva, prihvatljiv dnevni unos (PDU) u miligramima, te u kojim je proizvodima dopuštena upotreba. Popis korištene literature proteže se na 30 stranica. Dodano je kazalo naziva aditiva te objašnjenje formule za izračun maksimalne količine nekog prehrambenog proizvoda koja se smije konzumirati, a da se ne premaši PDU.

Uz knjižicu, kao dodatak je tiskan kartončić veličine posjetnice, na kojem su otiskani E-brojevi, označeni raznim bojama. Zeleno su označeni oni, čije svakodnevno konzumiranje ne ugrožava zdravlje pojedinca, žutom oni za koje se ne preporuča često konzumiranje, te crvenom oni, koje bi trebalo izbjegavati.

Tako je autor ovoga teksta, provjerivši prvu namirnicu koju redovno kupuje, jednu vrstu kobasica, ustanovio da sadrži zgušnjivač E407, karogen, označen crveno. Istraživanja pokazuju da u nekim slučajevima može izazvati alergiju; u nekim se proizvodima može kontaminirati etilen-oksidom zbog čega nastaju etilen-klorohidrini, izrazito kancerogeni spojevi; te su istraživanja na eksperimentalnim životinjama pokazala da razgradni produkti karagena, koji nastaju pod utjecdajem visoke temperature i kiselina, mogu izazvati neke bolesti.

Na ovom se primjeru vide opći problemi. Ponekad se javljaju alergije, a uz velik broj korištenih kemijskih spojeva, raste i mogućnost, da na nešto budete alergični. Liječnicima je vrlo teško pronaći koji točno spoj izaziva alergiju. Autorice su na predstavljanju knjige pročitale pismo zahvale jedne majke, koja je pročitavši prethodnu brošuru, uspjela ukloniti zdravstvene probleme svojeg trogodišnjeg djeteta.

Često nije problem sam spoj, nego drugi spojevi koji nastaju njegovom razgradnjom. Osobiti problem mogu biti interakcije dvaju ili više spojeva, koji sami po sebi nisu štetni. (Filmofili će se sjetiti da je taj motiv upotrebljen u prvom "Betmenu" s kozmetičkim sredstvima.) Što više raznih spojeva, to je više mogućnosti za nepredviđene učinke.

Zdrav razum nalaže da pregledamo listu dozvoljenih aditiva, te izbacimo "duplikate", reducirajući je na zaista korisne, najbolje poznate i lako dostupne spojeve. Ali to se protivi interesima industrije. Zato se događa upravo obrnuto; primjer je zabrana upotrebe prirodnih sladila proizvedenih od biljke stevije: njena je "mana" to, što ju se ne može patentirati. Pri njihovoj kontroli korišteni su stroži kriteriji nego za umjetna sladila. Tek nakon 20 godina, zabrana je ukinuta 2008. u SAD i 2010. u Europskoj uniji.

Ovaj je knjiga vrlo koristan priručnika za svakoga, a za društvene aktiviste koji se bave okolišem, zdravljem i zaštitom potrošača, poticaj da ovu temu prate i zagovaraju bolja rješenja za zdravlje i okoliš.

Ruralni turizam u Hrvatskoj

U Hrvatskom novinarskom domu u Zagrebu je 24. veljače predstavljena knjiga „Ruralni turizam u Hrvatskoj – s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima. Autori su dr.sc. Damir Demonja, znanstveni suradnik na Institutu za međunarodne odnose u Zagrebu, i dr. sc. Pavle Ružić, viši znanstveni suradnik u Institutut za poljoprivredu i turizam Poreč. Zanimljivo je da su se autori prvi put osobno sreli na predstavljanju zajedničkog rada; sva suradnja realizirana je internetom. Izdavač je Izdavačka kuća „Meridijani“, a ovo je četrdeseta knjiga u biblioteci „Geographia Croatica“.

Ruralni turizam privlači znatnu pažnju u Europskoj uniji, kao jedan od vitalnih čimbenika održivog razvoja ruralnih predjela. Ove se godine u Francuskoj obilježava 60 godina organiziranog ruralnog turizma. Toj je temi posvećeno više međunarodnih istraživačko-znanstvenih projekata, a posljednjih je godina u Hrvatskoj tridesetak studenata i istraživača na tu temu napisalo radove, od seminarskih do doktorata. Ova je publikacija kruna 15 godina razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj, istakli su recenzenti dr. sc. Sanja Tišma i Robert Baćac.

Knjiga je podijeljena na sedam dijelova. Nakon uvodnog prikaza osnova ruralnog turizma, obrađeni su aktualno stanje u Hrvatskoj, dosadašnji razvoj, marketing i učinci ruralnog turizma u Hrvatskoj. Sljedi kratki prikaz ruralnog turizma u Europi, te „Zaključci i preporuke za održivi razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj“.

Stanje u Hrvatskoj razmatra se u sedam zemljopisnih ruralnih sredina. Ministarstvo turizma počelo je s prvim aktivnostima u tom smjeru 1995. godine, a 2007. održan je Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Broj registriranih turističkih seljačkih obiteljskih gospodarstva (TSOG) porastao je od 32 godine 1998. na 352 godine 2007. Razvoj je vrlo neravnomjeran: preko 50 TSOG ima u Dubrovačko-neretvanskoj, Istarskoj i Osječko-baranjskoj županiji, dok u sedam županija nema nijednog. To je još simboličko u odnosu na europska iskustva; u Austriji npr. svaki peti farmer pruža usluge agroturizma.

Osobita zanimljivost knjige su izabrani primjeri „dobre prakse“ iz raznih krajeva Hrvatske, koji mogu poslužiti kao konkretan poticaj seljačkim domaćinstvima i malim poduzetnicima.

Dodajmo da je knjiga lijepo opremljena fotografijama koje je snimio Josip Grđan.

"Novinarstvom po okolišu"

knjiga sa priručnikom, autorica Ljiljanka Mitoš Svoboda

Okolišnim novinarstvom mogu se baviti one i oni koji razumiju više načina izražavanja i više vrsta govora: jezike znanosti, stvarnosti i prakse, ulice i establišmenta, zakona, prava, politike i civilnog društva, industrije, tržišta i zaljubljenika u prirodu, konzervativaca i liberalaca, lopova i sudaca. Okolišno novinarstvo zahtijeva poznavanje povijesnih događaja, sposobnost percepcije i logičkog zaključivanja. Uza sve to, okolišni novinari i novinarke moraju imati visoku etičku razinu i visok stupanj razumijevanja u koristi najugroženijih i najslabijih – životinja, biljnog svijeta i onog dijela čovječanstva koje je postalo žrtva beskrupuloznim uništavačima prirodnih dobara. I na kraju, tko se bavi okolišnim novinarstvom mora imati sposobnost za komunikaciju i prenošenje javnosti svih informacija na takav način da ih se može lako razumjeti, unatoč svoj svojoj složenosti.

Svakako da će među čitateljstvom biti onih koji će reći da u ovoj knjizi nema ničeg novog, a bogme ni starog. Ali, znam da će knjiga ipak koristiti, jer niti jedan uradak novinara i novinarki koji su pisali o temama s područja zaštite okoliša nije ostao nezapažen. Kad tad, njegov je sadržaj ponovno aktualiziran, donoseći rezultate u korist zaštite okoliša, očuvanja prirode, bioraznolikosti i ekosustava.

Recenzije za knjigu "Novinarstvom po okolišu" napisali su novinarka Lidija Tošić i novinari Saša Leković i Damir Svoboda.

Prilog knjizi je autoričnin praktični priručnik za pisanje okolišnih priča namjenjen novinarima početnicima.

razglednica s bliskog istoka

Nemiri na Bliskom Istoku stvaraju pritisak na cijenu hrane u svijetu

Napisao: Jonathan Wats,Guardian/Andrea Lunt/IPS; priredila: Ljiljanka Mitoš Svoboda

Ako se pobuna u području sjeverne Afrike nastavi širiti dalje, možemo očekivati ne samo rast cijene nafte nego i dratičan skok cijena hrane, pogotov pšenice. Sudbina pukovnika Gadaffija u Libiji i cijena kruha u Europi na prvi pogled nemaju puno veze jedno drugim. Slično tome, mnogi ljudi ne bi povezati pad Hosnija Mubaraka s troškovima zdjele riže u Kini. Ali pobune u Libiji, Egiptu i moguće širenje na druge države sjeverne Afrike ne samo da nose promjene režima na Bliskom istoku, oni jako doprinose na već intenzivan pritisak na globalnom tržištu hrane. Karika koja nedostaje između političke pobune i trgovine hrane je nafta, čije cijena vrtoglavo raste i dan za danom postej nestabilnija, a kreće se sve bliže rekordnoj razini od $ 147 (£ 91), koju je dosegla neposredno prije financijske propasti u 2008. godini.

Cijena nafte je malo iznenađenje za vozače automobila, koji su u posljednjih nekoliko desetljeća navikli na posljedice sukoba u arapskom svijetu i uspone i padove cijene goriva koju radi ratova plaćaju na benzinskim pumpama. Ali na dulji rok, utjecaj može biti vidljiv i na cijene ručkova i večera, jer cijena nafte sve više prati cijenu zrna žita.

Veze su očite. Prvo, moderna poljoprivreda je strašno ovisna o fosilnim gorivima, koja se koriste za poljoprivredne strojeve, proizvodnju gnojiva i prijevoz proizvoda. Drugo, proizvodnja biogoriva, koje bi moglo zamijeniti naftu, znači da su mnogi prehrambeni usjevi u izravnoj borbi za zemljište sa nasadama za proizvodnju etanola!

No, ima još nešto: klimatski čimbenici. Najnoviji val poskupljenja cijena pšenice, kukuruza i soje - što je izazvalo UN-ovo upozorenje o približavanju kritičnoj točki- nastao je zbog prošlogodišnjeg sušnog razdoblja u Rusiji i poplava u Australiji, odnosno mogućim posljedicama suše u Kini koja je zaprijetila ozimoj pšenici. Uz promjene klime tu je i val socijalnih protesta koji trese tržište, a različiti oblici potrošnje energije rastu zahvaljujući rastu globalne populacije i gospodarstava u Kine i Indije.

Svijetu dolazi glad

U doba masovne potrošnje na Zapadu, svijet ulazi u svoju drugu krize gladi u tri godine, s novim podacima iz Svjetske banke koji pokazuju da su povećanja cijena hrane prisilili 44 milijuna ljudi na život u sve težim ekonomskim uvjetima, u odnosu na lipnjanj prošle godine. Više od milijardu ljudi, šestina svjetske populacije, sada ima lice kronične gladi i situacija će se vjerojatno pogoršati ove godine, smatra stručnjak David Nabarro, koordinator tajnika UN-a na visokoj razini u Upravi za sigurnost i krize hrane . "Dvije milijarde kućanstava zarađuju manje od dva dolara dnevno, a potrebno im je oko tri četvrtine svojih prihoda samo za hranu," rekao je Nabarro, naglašavajući da za svoje osnovno prehranjivanje sada moraju platiti 15% više nego što su to morali prošle godine, a nemaju više mogućnosti zaraditi tih 15%.

Nabarro smatra da su pomiješani faktori koji utječu na povećanje cijena hrane: od političke nestabilnost u aprapskim državama i nemirnog sjevera Afrike, preko klimatskih promjena, do podinvestiranosti u poljoprivredi radi prelaska na proizvodnju biogoriva, do pojave ratnih špekulanata koji kreću u osvajanja tržišta hrane u trustnim područjima.

Na ovo posljednje već duže vrijeme upozoravaju međunarodne nevladine organizacije koje traže od vlada čvršće državne kontrole regulacija cijena hrane, tvrdeći da su financijske kuće u Chicagu, New Yorku i Londonu već spremne na kockanje na glad.

Francuski predsjednik Nicolas Sarkozy također je izrazilo zabrinutost, optužujući špekulante na tržištu hrane za "ucjene i pljačke". Upravo taj problem oko određivanja cijena osnovnih prehrambenih proizvoda bit će tema sastanka ministara poljoprivrede zemalja G20, u Parizu u lipnju ove godine.

Mnogi političari ali i direktori prehrambenih instituta, poput kalifornijskog , smatraju da uspostavljanje čvršće kontrole tržišta hrane neće funkcionirati. Izvršni direktor spomenutog instituta Eric Holt-Gimenez, smatra da spekulacije poljoprivrednim tržištima trebao jednostavno zabraniti, a prvi korak za to je da se poljoprivreda iz WTO izbaci jer ona ne pripada tamo. Također je potrebno reinvestirati u poljoprivredu i kontrolirati preotimanje poljoprivrednog zemljišta namjenjenog prozvodnji hrane od strane onih koji žele na brzinu proizvoditi etanol.

PRVA U SVEMU: DOKTORICA VETERINE SELMA FILIPOVIĆ

Autorica: Ljiljana Pirolić/Deutche Welle

„Sjećam se, imala sam samo sedam godina kad sam prvi put u životu pomoglo jednoj bokserici da se ošteni. Moj otac, veterinar, nije joj mogao pomoći na prirodan način da se okoti jer je jedno štene „zapelo“ u kanalu. Jednostavno, on ga svojim velikim rukama nije mogao izvadiri i tako su moje male ruke pomogle“, kaže docentica i doktorica veterinarstva Selma Filipović, voditeljica Klinike Veterinarskog fakulteta u Sarajevu. Osim katedre za kirurgiju, pod njenim vodstvom je još osam katedri, a to znači i 50 zaposlenih. Ona prva dolazi na posao i posljednja odlazi. Njen radni dan ponekad traje 12 ili 16 sati, ovisno o tome koliko ima hitnih slučajeva na Klinici budući da životinje, baš kao i ljudi, ne biraju kada će se razboljeti. „Najvažnije je da volite ono što radite, jer najveći dio života ipak, provodimo na radnom mjestu. Najgore je onima koji mrzovoljni idu na posao i jedva čekaju da se vrate kući. Ja idem sretna na posao i želim da dan što duže traje“, kaže Selma Filipović.

Na praksi kod oca

Odlučujuća je bila obiteljska tradicija. Cijelog života, od kada znam za sebe, rasla sam uz mog oca i veterinarske poslove i to je bilo odlučujuće da nakon srednje škole upišem veterinu. Bila sam jedan od najboljih studenata, s prosjekom ocjena 9,2. Nakon studija sam se udala, a zatim otišla u London gdje sam na Abingdon klinici volontirala jednu godinu kod privatnika u njegovoj maloj ordinaciji (male životinje, op. aut.). Poslije toga sam se vratila u Sarajevo, primljena sam kao asistentica na Veterinarskom fakultetu i tako sam počela raditi na Klinici za kirurgiju“, kaže doktorica Filipović i naglašava da je odmah upisala postdiplomski studij, a magistrirala na slučaju koji je svojedobno jako zabrinuo stočare u BiH.

„Magistrirala sam na zaraznoj bolesti koza i ovaca koja se zove keratokonjuktivitis. Ta je bolest u BiH prenesena s Novog Zelanda. Bolest je vrlo ozbiljna i životinjama stradaju oči. Potpuno pobijele i to je vrlo tužno za

vidjeti. Išla sam po cijeloj BiH i obilazila stada, noseći često moje sedmomjesečno dijete u naručju, da bih uzela uzorke. Kroz moj magistarski rad pronašla sam rješenje za ovu bolest koju smo uglavnom suzbili, iako se u manjem opsegu ipak ponekad opet pojavi“, kaže Selma.

„Sam(a) svoj(a) majstor(ica)“

Ali, kako znanje iz područja bilo koje znanosti nije naučeno ili usavršeno jednom zauvijek, i Selma Filipović se u svojoj struci usavršavala i posjećujući i sudjelujući na europskim i svjetskim kongresima. Njezini referati su bili veoma zapaženi, o čemu svjedoče brojna priznanja, obješena na zidu radne sobe. Ipak, kako kaže, važnije od toga je nastava i školovanje koje je prošla i koje je sama financirala.

Završila je izobrazbu i za anesteziologa, stomatologa kao i dodatno školovanje za rekonstruktivnu kirurgiju. Prva je u BiH počela raditi CT dijagnostiku kod životinja, a pionir je i u transplantaciji kostiju. Uspješno je transplantirala kost kunića, što je bila tema njezine doktorske radnje. „Svaki čovjek koji ulaže u sebe i svoje znanje, imat će rezultate jednoga dana. Moji rezultati su sada, nakon toliko godina, došli do izražaja. Imam dvije asistentice koje školujem za ovaj posao. Napisala sam knjigu iz ortopedije malih životinja i tako ispunila i posljednji preduvijet za zanimanje izvanrednog profesora na Sveučilištu“, kaže Selma Filipović.

Doktorica Selma definitivno voli životinje

Osim što je na klinici po cijeli dan s njima, kod kuće ima psa, zlatnog retrivera, sijamskog mačka i još jednog “običnog” (mačka). Kaže da bi ljudi od životinja mogli naučiti kako biti strpljiv i odan. Ljubav životinja je uvijek bezuvjetna i one znaju „što je red“. „Ja nemam problema sa životinjama, imam problema s vlasnicima. Volim liječiti trkaće konje, ali najviše imam problema s njihovim vlasnicima, koji su često neodgovorni i ne vode računa o svojim životinjama. Poslije, kad se nešto dogodi, traže nemoguće. U Kantonu Sarajevo ima oko 50 trkaćih konja. Oni trpe od posljedica raznih trauma, povreda kopita, povreda tetiva... Nedavno sam se mjesec dana borila kako bih spasila konja jednog našeg odvjetnika i uspjela sam“, kaže Selma i naglašava da u pravilu nije zadovoljna odnosom ljudi prema životinjama u ovoj zemlji.

Prisjećamo se kako je nedavno snimak djevojčice iz Bugojna, koja baca štenad u rijeku, obišao svijet. „Ne znam kakvi smo to ljudi kada djecu učimo da budu zločesti prema životinjama. Nedavno sam čula da su djeca jednoj mački stavila petardu u analni otvor i zapalili je da vide šta će se desiti. Druga grupa djece je uzela mačiće i stavila ih u rupu u zemlji, a onda su ih zapalili novinom. Mačići su se naravno ugušili; oni su se okupili oko rupe da vide rezultat te svoje surove igre. Onda, imate slučajeva da ljudi siluju životinje, kujice siluju u Džamijskoj ulici u centru Sarajeva. Vežu žicama nožice. To je strašno, strašno šta se dešava! Mislim da škole ne rade dovoljno na podučavanju djece po ovom pitanju“, užasnuta je Selma Filipović.

Kućni ljubimci postali ulični ljubimci

„A što mislite o ovim čoporima pasa koji lutaju slobodno sarajevskim ulicama?“ pitam. „To je posebno strašno. Ja pokušavam mnogo pomoći sa svoje strane, ali prevelik je to problem da bi ga riješio pojedinac. To je pitanje koje treba riješiti vlast, nadležne su općine. Ja sam prošle godine sterilizirala 200 ženki. Životinje nisu krive što su se našle na ulici. Neodgovorni vlasnici su ih izbacili na ulicu i krive su vlasti jer nema izgrađenih azila za životinje. Svi smo u opasnosti jer ti psi nisu cijepljeni u čemu nitko ne vidi problem sve dok se neće dogoditi neka nezgoda, dok netko ne bude napadnut na ulici. Događa se da dijete bude ugriženo, međutim ne zna se da li je ta životinja bijesna ili nije. Liječnik ne zna da li mora primjeniti serum protiv bjesnoće ili ne. A svako cijepivo može imati neželjene posljedice“, kaže Selma Filipović. Sarajlije znaju o čemu govorimo.

Vrijedna doktorica veterine uskoro će se protiv ovog i sličnih problema moći boriti kroz institucije vlasti. Zastupnica je u novom sazivu kantonalne Skupštine. „Mnogi su me pitali što ću ja u politici kad sam sve završila što sam htjela. Ja se nisam politički angažirala da bih riješila stambeno pitanje, da bih našla bogatog muža, da bih stekla zvanje ili imanje. Imam sve materijalno i duhovno što mi treba, ali mislim da mogu pomoći oko rješavanja nekih problema“, kaže Filipović i pokazuje mi planove nove, moderne klinike na Veterinarskom fakultetu, kakvu sanja.I groblje za životinje, kakvo nigdje u BiH ne postoji. Uz posao na klinici, politički angažman, obiteljske obveze (udata je i ima dvije kćeri), ostane li vremena za obične, male životne radosti? „Ja sam hiperaktivna osoba i ništa mi nije teško. Volim naše planine. Nedavno sam kupila motorne sanjke i uživam na snijegu. Ali, ipak, možete kupiti što hoćete, najvažnije je ono unutrašnje zadovoljstvo. Ako niste ispunjeni iznutra, ništa vam ne može pomoći“, reče Selma Filipović odlazeći u operacijsku dvoranu gdje je već čeka jedna uspavana mačka. Prave žene nikad ne odustaju.